

monogràfic

Amb l'afany d'incloure els actors i els directors d'escena en el mapa de fàbriques de creació de Barcelona, tal com correspon, L'AADPC va encarregar al director Marc Montserrat la creació i redacció del projecte del Pla d'usos i continguts de L'Escocesa, un espai de creació i formació per als actors i directors professionals de Catalunya. És per aquest motiu que ara se li ha demanat que escrigui aquest monogràfic en el qual pugui plasmar tot el seu coneixement sobre el tema i reculli tota la trajectòria duta a terme per l'AADPC fins al moment actual.

Redacció d'Entreacte

Espai a Fabra i Coats

El camí cap a la independència... creativa

14

Per Marc Montserrat, director d'escena

Monogràfic sobre la Fàbrica de Creació de l'AADPC en un pròleg, tres actes i un epíleg

Atès que això, tot i ser un monogràfic d'un tema molt... monogràfic, no deixa de pertànyer a la secció d'opinió, m'atreveixo, amb el vostre permís, escriure aquest article des de la subjectivitat més objectiva. (Que ho entengui qui pugui.)

Sobre el títol

Podria haver titulat aquest monogràfic: "I la nostra Fàbrica de Creació?" o "3.650 dies esperant, és a dir: 10 anys!" o "Tots menys nosaltres" o "A la tercera va la vençuda" o "L'Èxode de l'AADPC" o "Tot esperant Godot" o "De casa vingueren i la fàbrica ens prengueren" o "Fàbriques d'idees en crisi" o "Els sense sostre" o "En busca de la Terra Prometida" o "Directores y actores golfos se quedan sin Golfas" o "Hòstia, i nosaltres què?"

Però, no! No ho he fet, perquè... perquè estic fins als... de tanta negativitat, de tant comentari improductiu... que no n'hi ha per menys, però: NO, APORTA, RES!

No hem d'oblidar que tot el que s'ha aconseguit fins ara ha estat gràcies a les actituds positives, constructives i proactives (quina paraula, eh?) de l'AADPC i molta, molta gent de la nostra professió, que al llarg dels anys, tot i haver perdut moltes batalles, millor dit, tot i no haver guanyat tantes batalles com hauria desitjat, no ha perdut el més preuat per a totes les persones el motiu de ser de les quals és crear: l'optimisme. (Moltes gràcies per no haver-lo perdut!)

Així que en aquesta ocasió m'estimo més escriure sobre tot allò que s'ha aconseguit fins ara i sobre tot allò que l'AADPC té pensat, ideat i planificat per al futur. (Recordeu que el concepte "futur" no implica que hagi de ser forçosament "d'aquí a molt de temps"; podria significar també: demà!)

Primer acte

L'any 1996 es crea l'ICUB, Instiut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, amb la missió de:

- Difondre la cultura pels districtes i barris de Barcelona;
- Impulsar les activitats de sectors culturals sense ànim de lucre;
- Incentivar la presència a la ciutat d'indústries i equipaments culturals;
- Promoure les activitats culturals i de lleure que es desenvolupen a la ciutat;
- Participar en l'impuls de les grans infraestructures culturals de titularitat de l'Estat, de la Generalitat o de titularitat concurrent radicades en el municipi;
- Donar suport a la iniciativa ciutadana i cívica.

El maig del 1999, es presenta el primer pla estratègic del sector cultural de Barcelona, en el qual figura, entre d'altres, l'objectiu de promoure l'allotjament, en els centres culturals polivalents, de plataformes de creadors, durant la realització de projectes amb clara incidència en la comunitat.

(Qui va redactar aquest objectiu no tenia gaire clar que "a buen entendedor pocas

palabras bastan”). Tot i així, no deixava de ser el tret de sortida d'un projecte de futur molt significatiu per a l'AADPC.

Bé, aquí començava una batalla que no es podia perdre.

L'any 2002, aprofitant l'avinentsa del Pla estratègic cultural i fent-se ressò de les necessitats i demandes dels professionals en general, i en especial dels professionals emergents, amb la voluntat de ser presents en els esdeveniments culturals del país i de dotar de més recursos tots els professionals de les arts escèniques, l'AADPC presenta un avantprojecte a l'ICUB titulat “Establiments d'un equipament artístic per als professionals de les arts escèniques contemporànies”, un dossier elaborat per una comissió de professionals, entre ells Frank Capdet, amb la voluntat i la consciència de la necessitat del mestissatge de les arts escèniques. Un equipament a disposició de tots els professionals de les arts escèniques que pugui ser útil tant com a punt de trobada, com per a la investigació i la creació interdisciplinària i que acabi vinculant-se a les xarxes internacionals de centres d'aquestes característiques. En definitiva, l'avantprojecte fa la sol·licitud d'un espai de futur i d'innovació, que sigui motor cultural de la ciutat i una plataforma i suport per als professionals de les arts escèniques.

El 29 d'octubre del 2002, Hermann Bonnín, president de l'AADPC, signa un protocol amb l'ICUB i el districte de Sant Andreu per establir un centre artístic per als professionals de les arts escèniques contemporànies: Les Golfes del Centre Cultural de Can Fabra. Unes golfes enormes i lluminoses, un espai ampli i net de 1.300 m²! Un lloc, (ara utilitzaré les paraules que definien la filosofia del moment) “d'encontre i de convergència (aquesta paraula la sentim molt últimament, oi?) d'iniciatives teatrals, una porta oberta a la llibertat creativa, lluny de càstings esclavistes, de criteris tancats, de programacions restrictives. (i *Toma ya!* Que lluny de la realitat... però que maco, no?)

Continua així: “Una aula inabastable per donar i rebre tot tipus de classes, amb la possibilitat d'ampliar els exercicis. Prolongarem així les expectatives nascudes

Les Golfes de Can Fabra

de l'ensenyament del professorat i duren a l'extrem les experiències dels equips nascuts arran de les classes.”

I encara n'hi ha més: “Les nostres Golfes han de ser la retrobada amb l'esperit del teatre independent, aquell que va ser llavors el nou teatre català, sense nostàlgies ni voluntarismes amateurs. Amb un esperit d'independència (us sona la paraula?) que ens alliberi tant de la fagocitosi comercial com de la institucional.” (Com a idea, no la discutiré, però la realitat no deixa de recordar-nos que només s'emancipa, artísticament, qui econòmicament s'ho pot permetre.)

El 30 d'abril del 2003, per fi, el centre artístic Les Golfes de Can Fabra comença a caminar (i a ballar, és clar). Se signa un conveni de col·laboració entre l'ICUB, el districte de Sant Andreu i l'AADPC, la impulsora i promotora de la creació d'aquest centre artístic.

Amb aquest conveni les persones signants assumien el reptes següents:

- Impulsar a la ciutat, a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, al sector de les arts escèniques, i al seu públic diana en particular, el projecte i els seus serveis, cercant complicitats, col·laboracions i suport.
- Convertir el projecte de suport a la creació en una factoria d'arts escèniques de referència, tot potenciant la formació, la creativitat, la investigació i l'experimentació.
- Gestionar la prestació dels serveis oferts a l'entorn del projecte de suport a la creació.
- Explorar fonts de finançament i de suport públic i privat per al projecte dins el marc local, autonòmic, estatal, europeu i mundial.

Fixeu-vos que fins ara només s'ha projectat, parlat i signat un protocol i un conveni per a un centre “d'arts escèniques”, i per tant, un espai multidisciplinari. Mai no s'ha parlat ni d'una fàbrica de creació teatral, ni d'un espai únic i específicament per als actors/actrius i directores/directores professionals

L'AADPC va decidir invitar un col·lectiu, que en aquell moment no disposava d'un espai de creació com Les Golfes, a participar de forma activa en el projecte de Can Fabra: l'Associació de Professionals de la Dansa de Catalunya.

Dins la proposta de les línies bàsiques d'actuació del conveni, l'AADPC va començar a desenvolupar la primera fase del projecte gestionant i coordinant únicament els cursos de formació.

Va ser el 2004 que, amb el suport econòmic del districte de Sant Andreu i de l'ICUB, es va poder començar la segona fase de la proposta. Es va nomenar una sòcia com a encarregada de la direcció del centre per posar Les Golfes en ple funcionament: l'Ester Bueno. A partir de l'any 2005 va ser l'Andreu Solsona, també soci, qui es va encarregar de la direcció.

Al llarg dels sis anys que l'AADPC s'hi ha estat, tot i que la falta de mitjans per adequar i habilitar aquelles golfes, aquell espai únic de 1.300 m², no va permetre treure'n tot el rendiment desitjat, els continguts programats van ser molt positius i fructífers. Especialment per la qualitat i la quantitat de cursos de formació que s'hi van impartir i el volum d'artistes i de companyies independents que hi van poder assajar, investigar, experimentar i crear els seus propis espectacles.

La Escocesa

La posada en funcionament de Les Golfes de Can Fabra, gestionada per l'AADPC, va suposar la primera pedra del camí cap a la independència: la nostra pròpia Fàbrica de Creació.

Baixa el Teló.

Aplaudiments de la professió per la feina feta fins aquell moment, que no va ser poca.

Fi del primer acte.

Segon acte

El desembre del 2006 l'Ajuntament de Barcelona aprova el nou pla estratègic de cultura de Barcelona, anomenat: Nous Accents 06, el qual defineix les prioritats de la ciutat en matèria cultural fins a l'any 2015. (En el fons, no deixa de ser una actualització del pla del 1999.)

Nous Accents 06 va voler centrar-se en la globalització i la diversitat i replantejar-se les polítiques cultural locals per fer-les més pròximes al ciutadà. Constatava de deu programes estructurals, que apuntaven cap a tres grans objectius: cultura i proximitat, per cohesionar la diversitat social; qualitat i excel·lència en la producció cultural, que comporta una revisió dels referents; i connectivitat, per reforçar les mesures de creació de xarxes perquè els dos anteriors objectius es poguessin teixir en un mateix context.

Nous Accents 06 va recollir com a primer dels seus deu programes estructurals el programa Barcelona Laboratori, que pretenia incrementar el suport a la creació a la ciutat i potenciar els espais de risc, de prova i assaig i d'experimentació per a tota mena de llenguatges artístics.

L'any 2007 l' ICUB va recollir aquesta proposta i la va introduir com a prioritària entre les accions de futur: Programa Fàbriques per a la Creació a Barcelona.

L'objectiu: incrementar la xarxa d'equipaments públics a la ciutat que donen suport a la producció cultural a la ciutat. (Molt bé! Un objectiu institucional que beneficia directament el mateix objectiu de l'AADPC.)

L' ICUB va portar a terme, d'una banda, una anàlisi sobre diverses experiències locals, nacionals i internacionals respecte a centres de suport a la producció artística i cultural, que havia de servir per establir el model de centre i el model de gestió per a les fàbriques per a la creació a Barcelona, i de l'altra, tot un procés de consulta als representants del sector cultural de la ciutat. Arran d'aquestes consultes, així com a través de les taules sectorials que es varen formar per a l'elaboració del pla Nous Accents 06, es varen desprendre les primeres conclusions sobre les diferents tipologies de fàbriques per a la creació:

- Centre de creació i producció multimèdia.
- Espai d'entrenament, assaig i creació per als professionals del circ.
- Espai taller per a artistes visuals.
- Centre de recursos musicals. (i...)
- Espais intermedis per a les arts escèniques i les arts del moviment.

En aquell moment, el sector dansa l'acollia La Caldera de Gràcia; i el sector teatral, La Nau Ivanow de la Sagrera i l'espai de l'AADPC Les Golfes de Can Fabra, al barri de Sant Andreu.

(Ja hi tornem a ser! Està molt bé ser "inclusius" i compartir danses i dutxes amb els ballarins i... la resta del món, però aquest plantejament de distribució dels 30.000 m² que l'Ajuntament de Barcelona va destinar a la creació va ser un punt d'inflexió en la conquesta del nostre espai creatiu propi, de la nostra... independència. Una transició mal negociada! A cada art se li projectava un espai singular i independent menys al teatre i a la dansa, que com mai parem quietes, sempre se'ns posa junts.)

La Escocesa

A partir dels criteris del treball de prospecció de l'ICUB per detectar espais a la ciutat susceptibles d'acollir un equipament de fàbrica per a la creació, es varen destacar sis espais nous:

- Edifici Graner, de 600 m², a Sants-Montjuïc: Illa Philips
- Edifici Cilindre, de 904 m², a Horta-Guinardó: CAP d'Horta
- Recinte Fabra i Coats, de 1.862 m², a Sant Andreu
- Recinte La Escocesa, de 2.185 m², a Sant Martí, 22@
- Recinte Can Ricart, de 818 m², a Sant Martí, 22@
- Galeria de l'Espai Fòrum, de 2.815 m², a Sant Martí

A part dels que ja hi havia:

- Ateneu Popular de Nou Barris
- Projecte Workbox de la Galeria Metropolitana (temporal)

Hi havia la possibilitat que algun d'aquests espais fos per a l'AADPC?

El conveni signat el 2003 entre l'AADPC i el districte de Sant Andreu es va anar renovant successivament fins al 2010, quan, per dir-ho d'una manera diplomàtica, vam "cedir voluntàriament" el nostre espai al Taller de Músics... Bàsicament és que l'AADPC no tenia els dos milions d'euros necessaris per reformar Les Golfes.

(Així que, com ja he dit abans, sense diners, padrins o mooolta sort no hi ha independència.)

(Orfes!)

Baixa el teló.

Aplaudiments tristos per l'AADPC i xiulets a les administracions.

Fi del segon acte.

Tercer acte

A partir de l'abril del 2011 l'AADPC va començar la seva etapa nòmada picant de porta a porta. La primera, la de la Carpa de Circ, no va sonar, la porta de la Fàbrica de Creació de Circ, tot i tenir una estructura molt més sòlida tampoc no ens va poder acollir; va ser impossible trobar la fórmula per a compartir espai i despeses.

Paral·lelament, i a conseqüència de les reiterades peticions i llargues hores de feina diplomàtica del president de l'AADPC, Joan Maria Gual, i la secretària de Cultura, Ester Bartomeu, s'aconsegueix que l'Ajuntament de Barcelona els ofereixi la possibilitat d'instal·lar-se, de manera definitiva, a l'antiga fàbrica La Escocesa.

(Una altra batalla guanyada, un pas més cap a la independència!)

Una proposta no gens casual, tenint en compte que el compromís de l'AADPC ha estat sempre la reflexió i el debat per a la creació de sinergies i acords que enforteixin el sector i impulsin activitats que contribueixin a elevar el nivell cultural, artístic i professional.

A finals del 2010 l'AADPC encarrega, a un servidor, la realització i direcció del projecte de continguts i activitat per a la gestió de l'espai, així com el model de funcionament i el pla d'usos de la futura Fàbrica de Creació L'Escocesa. Les directrius queden recollides en el pla d'usos i continguts "Un espai de creació i formació per als actors i directors professionals de Catalunya".

Amb L'Escocesa els objectius de l'AADPC passaran a un pla tant material com teòric: d'una banda, poder oferir un espai en condicions òptimes que estimuli la creació contemporània, i de l'altra, capacitar els actors i directors perquè puguin adaptar-se als nous temps i a les noves demandes. L'Escocesa permetria, en definitiva, compensar l'actual desequilibri entre la vocació professional i les oportunitats reals.

Per concebre el projecte, però, era necessari plantejar-se una qüestió: com es justificava que l'AADPC reclamés un espai propi per a la creació, independent de la resta?

La majoria de les fàbriques de creació repartides per Europa i la resta del món són grans espais, multidisciplinaris, on les dinàmiques de funcionament es basen, precisament, en la convivència de les diferents disciplines artístiques, per facilitar la possibilitat de descobrir nous llenguatges artístics a partir de la trobada entre creadors.

Tot i que L'Escocesa, ineludiblement, com a centre de creació teatral que ha de ser, acabarà integrant diferents disciplines artístiques, cal que el punt de partida sigui ben diferent. L'Escocesa ha de ser un centre estrictament per a actors i directors, que podran utilitzar o no múltiples disciplines, sí, però sempre com a complementos necessaris per a una posada en escena o per a la creació d'un personatge. En cap cas, aquesta disciplina complementària esdevindrà la fina-

Les Golfes de Can Fabra

litat del treball de creació que s'estigui duent a terme.

18

El tret diferencial de la proposta presentada rau, doncs, en el protagonisme que es dona als actors i directors en el procés de creació i producció teatral, en el marc d'un espai que comprèn múltiples i diversos usos i activitats. L'Escocesa ha de ser un laboratori d'idees que aporti unes condicions òptimes per al suport de la creació actoral i escènica, un centre d'investigació i recerca de nous llenguatges on prevalgui l'acció, el risc, l'experimentació, la formació, la pràctica, l'assaig, la repetició i l'actuació. Es crearà, doncs, un espai estable i definitiu per a la trobada, fonamentat en dues línies essencials: l'actoral i la de direcció.

Per tant, aquestes dues línies de treball ens obliguen a emmirallar-nos i a estudiar més detingudament un tipus de centres de creació, formació i assaig on actors i actrius, directors i directores també són els protagonistes, com els centres pioners a escala mundial: l'Actor's Centre i el National Theatre Studio de Londres, o l'Stage Directors and Choreographers Society dels EUA.

I a l'hora d'obrir-nos les portes a Europa i a la resta del món, hem de ser conscients, però, que hi ha un factor essencial que ens diferencia de les fàbriques de música, dansa i circ: l'ús de la llengua de l'actor de text.

El març del 2011, l'AADPC i l'ICUB varen signar un conveni en el qual van incloure la intenció, per part de l'Ajuntament, de cedir l'espai i la gestió de la

futura fàbrica de creació L'Escocesa. Un equipament municipal on l'Ajuntament té previst acollir un centre d'arts escèniques, que formarà part de la xarxa de fàbriques de creació de la ciutat.

Això va ser el començament d'un camí, sense retorn, cap a la terra promesa: la nostra pròpia fàbrica de creació. Una fàbrica gestionada per l'AADPC al servei, únicament i estrictament, dels actors i directors professionals de Catalunya.

(Pot semblar que quan una associació que representa únicament un col·lectiu del sector cultural expressa la felicitat per la futura independència sigui un acte egoïsta, desconsiderat i poc caritatiu envers els altres col·lectius. Però resulta que, tal com ja apuntava en el programa *Nous Accents 06*, els únics que no tenien, ni tenen, el seu propi espai de creació són actors, actrius i directors i directores.)

(A veure qui troba Wally en aquest mapa del 2012 de fàbriques de creació de Barcelona?)

- Circ: Ateneu Popular de Nou Barris, La Central del Circ.
- Dansa: Graner Illa Philips, Fabra i Coats, La Caldera, La Poderosa.
- Música: Les Golfes de Can Fabra, Niu, Fabra i Coats.
- Multimèdia: Niu, Experimentem amb l'Art, Conservas, Almazen, Hangar, Fabra i Coats.
- Arts visuals: Nau Ivanow, Fabra i Coats, Hangar, L'Escocesa, Almazen, Experimentem amb l'Art.
- Arts plàstiques: Fabra i Coats, L'Escocesa.

- Artesania: L'Escocesa.
- Multidisciplinar: Almazen, Antic Teatre/Adriatic, Nau Ivanow, Conservas.
- Arts escèniques: Ateneu Popular Nou Barris, Fabra i Coats, La Central del Circ, La Seca, Nau Ivanow, Almazen, Antic Teatre/Adriatic, El Polvorí, Experimentant amb l'Art, La Caldera, La Poderosa, Obrador Sala Beckett.

(Com podeu observar "Wally" no apareix enlloc.)

A mitjan 2011 l'AADPC ja havia previst traslladar les seves oficines a Fabra i Coats; així doncs, semblava lògic programar els cursos de formació allà mateix. Però la previsió d'ús d'alguns dels espais de Fabra i Coats anava vinculat a la finalització de la primera fase de les obres que s'hi duïen a terme. Així que es va decidir signar un altre conveni. Deia així: "Mentre no sigui efectiva la instal·lació temporal als espais de Fabra i Coats, les activitats detallades en el projecte de suport a la creació que dugui a terme l'AADPC durant el 2011 es faran a altres espais de la ciutat. D'aquesta manera, s'experimenta una nova fórmula pel que fa a aquestes plataformes de creadors, que es basa en la itinerància dels projectes de suport a la creació artística per diferents espais de creació de la ciutat." Aquests espais van ser: el Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC), el Teatre Lliure, l'Institut del Teatre, el Goethe Institut i l'International Studio. (Perquè després diguin que l'AADPC no té inventiva per tirar endavant!)

El gener del 2012 va suposar el final de l'etapa òrfena. L'AADPC pot començar a

© Gummar Knechtel

Espai a Fabra i Coats

impartir els cursos de formació a la Fabra i Coats-Fàbrica de Creació.

Tot i que Fabra i Coats és tan sols un espai de transició cap a la independència que suposarà tenir el seu propi espai amb el seu propi pla d'usos, l'AADPC ha decidit programar les activitats del 2012-13 ajustant-se als continguts definits en el projecte de L'Escocesa.

Un dels pilars del projecte de L'Escocesa són les residències creatives; per tant, l'AADPC, en col·laboració amb Fabra i Coats, ha signat un acord per programar, conjuntament, convocatòries de "residències per a propostes de creació escènica", destinades a impulsar la investigació, l'experimentació i la creació dels professionals de les arts escèniques i a facilitar la producció de nous espectacles. Per a aquestes residències, que està previst que comencin a partir del primer trimestre del 2013, es destinaran 1.000 hores anuals (250 trimestrals) en dues sales d'assaig a la disposició del soci de l'AADPC. Les bases de la convocatòria es podreu trobar a l'AADPC, però perquè us feu una idea de les condicions més que

favorables que es proposen, el "lloguer" de les sales serà d' 1 o 2 euros l'hora!

(Tot va bé si acaba bé.)

*Baixa el teló.
Nous aplaudiments.
Fi del tercer acte.*

Epileg

Una associació amb contingut però sense continent. Aquesta seria probablement la millor manera de definir la situació actual i de futur de l'AADPC.

Tot i que el conveni signat amb l'ICUB s'anirà prorrogant fins que les condicions econòmiques de Catalunya (i del món) permetin de fer realitat el "continent" del projecte de la Fàbrica de Creació L'Escocesa, l'Associació d'Actors i Directors Professionals de Catalunya, com ha demostrat fins ara, no deixarà de posar en pràctica els seus continguts allà on pugui. L'AADPC no es cansarà de lluitar per la seva independència, perquè té clar que, per aconseguir que la societat

cregui cada cop més en la necessitat de consumir teatre, és imprescindible teixir una pedrera de futur i posar a l'abast dels actors, actrius, directores i directores del nostre país totes aquelles eines necessàries perquè puguin continuar trobant noves maneres d'explicar històries. Històries emocionants gràcies a les quals els diferents públics podran beneficiar-se de l'eficàcia com a "medicina social".

Engegar aquesta nova fàbrica de creació teatral i mirar el futur, sense fórmules preconcebudes, amb una concepció crítica de la nostra realitat i amb fe en les idees i el treball sistemàtic, aquests són els elements que algun dia podran fer bategar els murs de la Fàbrica de Creació de l'AADPC.

L'Escocesa vol afrontar el repte i transformar-se en un laboratori, una incubadora d'una forma de teatre que arribi i toqui el públic d'aquest nou mil·lenni"

(Però, ara per ara, lliures però no independents.)